

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-03-13

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diariernr: SKR 2023/02317, Sobona 2023/0063

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 13 mars 2024 kl. 9.00-12.00

Dispensansökan från Medelpads räddningstjänstförbund

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av Sobona, Kommunal, Allmänskommunal verksamhet och AkademikerAlliansen.

Beslutet expedierat 2024-04-11

Ordförande
Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i Allmänna bestämmelser (AB) § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bland annat Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtalet samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga J och R till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i överenskommelsen om dispens § 3 och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Medelpads Räddningstjänstförbund

Medelpads Räddningstjänstförbund (MRF) har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelse från AB § 13 mom. 5 samt från Bilaga R till AB.

Ansökan avser hela den operativa heltidsverksamheten i Timrå och Sundsvall samt förbundets insatsledare och vakthavande befäl med mera i övergripande ledning Räddningsregion Mitt Norrland, sammanlagt 90 personer. De yrkesgrupper som berörs är brandmän gruppchef samt insatsledare och vakthavande befäl. Förbundet använder sig av terminologiskt av "kombibrandman" och "kombibefäl" för medarbetare som arbetar blandat med operativ insats.

Medelpads Räddningstjänstförbund är ett kommunalförbund (räddningstjänstförbund) som ansvarar för räddningstjänsten i tre kommuner (Ånge, Sundsvall och Timrå). Verksamheten omfattar ett stort geografiskt område och sker mestadels i glesbygd. Förbundet har två heltidsstationer (Sundsvall Timrå), nio s.k. RiB stationer samt flertal brandvärn. Uppdraget täcker 8976 km². Mellan de yttre räddningstationerna är det mer än 10 mil.

Förbundet arbetar sedan 2023 i ett övergripande ledningssystem Räddnings Region Mitt Norrland (RRMN) vilken organisation är en sammanslagning av de högsta ledningsfunktionerna för operativ ledning inom Västernorrlands och Jämtlands län samt inre delar av Västerbottens och Norrbottens län.

Under 2024 kommer förbundet att ändra sin organisation inom 3 områden: övning och utbildning, yttre ledarfunktion och chefs/ledarskap. Från och med april 2024 kommer förbundet att tillsammans med Securitas AB att bedriva GRIB-utbildning (grundutbildning för blivande räddningstjänstpersonal i beredskap). Utbildningen genomförs vid förbundets övningsanläggning, Skyddscenter Fillan. Förbundet behöver tillsätta tre ämnesansvariga instruktörer för att uppfylla åtagandet, vilket innebär ytterligare behov av tillgång till brandmän inom förbundet.

Som skäl för sin ansökan om dispens har förbundet bland annat anfört.

Förbundet har vidtagit åtgärder för att kunna förlägga arbetstid enligt AB. Bland annat har förbundet gjort om sin insatsledarfunktion, överväger att gå från fem till fyra grupper per heltidsstation samt ser över kommunala uppdrag som kräver att uppgifter utförs utanför operativ tid.

Vidare planeras att under 2024 genomföra förändringar inom områdena övning och utbildning, yttre ledarfunktion samt chefs/ledarskap. Ekonomiska utmaningar medför att förändringar som innebär kraftigt höjda personalkostnader innebär särskild svårighet.

Heltidsanställda styrkeledare och brandmän ansvarar för utbildningen av deltidsbrandmän. Utbildningsinsatsen sker utanför den operativa tiden och oftast på kvällstid. Införande av delat dygn gör det svårt att fördela heltidspersonal för utbildningsuppdrag. Deltidspersonalens kompetens kommer att påverkas samt ge konsekvenser i verksamheten.

Semesterperioden är särskilt bekymmersam. Kollektivavtalets möjlighet till förlängd semesterperiod skulle endast påverka verksamheten negativt. Förbundet behöver ha tillgång på vikarier som kan arbeta före och efter sommarperioden (juni – augusti).

Bedömning

Ansökan om dispens avser räddningstjänsten. Kraven för dispens är desamma oavsett om arbetstagarna omfattas av AB eller Bilaga R.

Medelpads Räddningstjänstförbund söker dispens under ett år för att fortsätta med 24 timmars tjänstgöring enligt nuvarande schema. Ansökan som avser hela den operativa heltidsverksamheten i Timrå, Sundsvall samt förbundets insatsledare och vakthavande befäl med mera i övergripande ledning Räddningsregion Mitt Norrland är inte avgränsad till någon specifik situation, visst arbete, viss kompetens eller till viss tidsperiod eller andra omständigheter.

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten kan räddningstjänsten i vissa fall behöva dispens. Uttrycket "i vissa fall" tycks tyda på att det ska handla om en speciell situation eller ett visst förhållande samt att dispens ska hanteras restriktivt. Det synes därför tveksamt om det ska vara möjligt att bevilja dispens för en räddningstjänst att generellt tillämpa så kallade dygnspass på hela dess verksamhet. Nämnden behöver emellertid inte ta ställning till den frågan i detta ärende.

På ett övergripande plan handlar det om att man vill behålla den nuvarande förläggningen av arbetstiden för att kunna hantera bemanningen.

Förbundet har framfört en rad skäl för sin dispensansökan samt beskrivit vilka åtgärder som har vidtagits för att kunna förlägga enligt AB/Bilaga R. Förbundet har

särskilt pekat på svårigheter att planera den lagstadgade semesterledigheten med bibehållen kompetensnivå.

Beslut

Arbetstidsnämnden har, genom ett delbeslut den 29 februari 2024, beviljat Medelpads Räddningstjänstförbund ansökan om dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under den lagstadgade semesterperioden (juni-augusti 2024).

Utöver det beslut som tidigare meddelats gällande semesterperioden, ovan, beviljar Arbetstidsnämnden dispens under tiden 1 februari 2024 – 31 januari 2025 för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för dygnstjänstgöring under helger i grundschema.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.